

Kunnanhallituksen vastaukset arviointikertomukseen vuodelta 2022

1. Arvio Iin kunnan strategian toteutumisesta

Digitalisaatio

Palvelujen uudelleen järjestäminen digitalisaation avulla on osattu hyödyntää Iissä. Kömpelöt ja aikaa vievät palvelurakenteet on muokattu yhteensopiviksi ja kuntalaisia laadukkaasti hyödyttäväksi palvelupoluiksi. Erillisten ohjeiden ja lomakkeiden rinnalla Iissä toimivat älykkäästi ohjautuvat ja keskustelevat digitaaliset palvelut. Sähköiset järjestelmät sujuvoittavat palvelua, mikä vähentää rutiinityötä, jolloin henkilöstöllä on aikaa kuntalaisten kohtaamiseen. Kuntalaiset ja yritykset osaavat käyttää sähköisiä palveluita. Kattava digitaalisuus tarjoaa yrityksille liiketoimintamahdollisuuksia ja Iille kilpailuetua. Valokuitua hyödynnetään tehokkaasti.

Muutoksessa mukana oleva, luova ja kansainvälinen markkinointi. Elinkeinoelämän kehittäminen on mukana kaikessa päätöksenteossa ja menestyvät yritykset tukevat kunnan kasvua. Iihin on tervetullutta niin perinteisten kuin kehittyvienkin alojen yritystoiminta ja tiloja on tarjolla ketterästi myös pienille tulijoille. Uusia kiertotalousratkaisuja, liikkumisen palveluja ja älykästä erikoistumista hyödynnetään kunnan kaikilla osa-alueilla. Iiläiset yritykset ovat verkottuneet ja yritysilmapiiri kannustaa kestävään kasvuun. Iissä on reipas myyntiote yritys yhteistyössä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että digitalisaatiolle asetettujen tavoitteiden toteutuminen jää tilinpäätöksessä epäselväksi.

Vastaus: Opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut on työstänyt uutta digistrategiaa vuoden 2022 aikana. Strategia hyväksyttiin opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnassa 31.8.2023 §79. Digistrategia luo laajan pohjan lasten ja nuorten tarkoituksenmukaisen ja tulevaisuuteen suuntaavan digiosaamisen lisäämiseksi, henkilöstön osaamisen kehittämiseksi, oppimisympäristöjen, palveluiden toteuttamisen ja viestinnän parantamiseksi sekä digitalisaation haittojen ja riskien vähentämiseksi.

Iin kunta ostaa yrityspalveluita Iin Micropolis Oy:ltä. Micropolis on hakenut hakerahoitusta älykkään tavaraliikenteen ja kiertotalouden kehittämiseen. Molemmista hankkeista odotetaan vielä hankepäätöksiä. Mikäli hankkeet saavat rahoituksen, edistetään niiden avulla kyseisten toimialojen digitaalisuutta. Vuoden 2022 hankkeita valmisteltiin strategian mukaisesti.

Päämäärät strategiassa

3 Vahva kunta

Kuntakonsernissa on terve talous ja kunta seisoo vahvalla osaamisen perustalla.

Päämäärän saavuttamiseksi Iin kunnan tulee varmistaa:

Kestävä konsernitalous

Tarkastuslautakunta kaipaa edelleen tilinpäätöksessä esitettäväksi Iin kunnan talouden tasapainottamisohjelman tavoitteita ja toteuman yhteenvetoa.

Vastaus: FCG:n tekemässä tasapainottamissuunnitelmassa esille nostetut toimenpiteet ovat viitteellisiä, joista hallituksen tai lautakunnan tulee päättää ennen suunnitellun toimenpiteen toimeenpanoa. Tasapainottamistoimenpiteiden tavoitteita ja toteumia pyritään esittämään tilinpäätöksessä päätöksistä saatavilla olevan tiedon pohjalta. Talouden tasapainotusohjelman seurauksena talousarvion valmisteluun sekä talouden seurantaan on kiinnitetty erityistä huomioita. Talousarvioon sisältyviä tuotto- ja kulueriä on käyty läpi yksityiskohtaisesti huomioiden toimialojen toiminta, palveluverkko ja tehtävät sekä näiden mukaiset resurssit. Lisäksi budjettivastuu ja talousarvion toteutumisen seuranta on kunkin toimiala-, tulosalue- ja tulosityksikön vastuulla. Iin kunnan talouden tasapainottamisohjelman positiivisesta toteutumisesta kertoo vuodelle 2022 hyväksytyyn alijäämäisen talousarvion (-1,8 milj. euroa) kääntyminen loppuvuonna positiiviseksi (+336 teur) huolimatta sosiaali- ja terveystalouden talousarvion ylityksestä (1,358 milj. euroa). Henkilöstökulut (sis. sivukulut) alittivat talousarvion kaikilla toimialoilla yht. 0,755 milj. eurolla. Tämä selittyy osin täyttämättä olleilla tehtävillä, mutta myös talouden tasapainottamistoimenpiteillä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tulevat investointitarpeet ja niiden rahoittaminen luovat haasteita tulevaisuuteen.

Vastaus: Vuonna 2022 investointien tulorahoitus oli kunnassa 95 % (v. 2021 vastaava luku oli 145,58 %). Toiminnan ja investoinnin rahavirta oli negatiivinen (v. 2021 positiivinen). Investoinneista tehdään pitkän aikavälin suunnitelma, että kunnan talous pysyy kestävällä tasolla ja tavoitteeksi asetetaan, että investoinnit pysyvät vuosittain poistojen suuruusina.

Talouden tasapainottamisen osalta tarkastuslautakunta esittää edelleen huolensa suhteellisen velkaantumisen määrästä. Konsernin lainakanta on kasvanut, vaikka kunnan lainakanta on laskenut.

Vastaus: Kunnan lainasalkku on pääosin sidottu pitkäaikaisiin korkoihin, joten korkotason nousu ei vaikuta nostettuihin lainoihin

Osaavat tekijät

Tarkastuslautakunta toivoo, että tilinpäätöksessä kerrotaisiin, miten osaamisen kehittämistä on edistetty koko kunnan tasolla.

Vastaus: Vuonna 2022 Iin kunnassa systemaattista osaamisen kehittämisen edistämistä haastoivat tuleva hallinnon uudistus ja täyttämätön henkilöstösuunnittelijan tehtävä. Tästä johtuen osaamisen kehittäminen jäi pitkälti toimialojen omalle vastuulle. Iin kunnassa on käytössä osaamisen kehittämisen opas, joka ohjaa kaikkien toimialojen ja työyksiköiden osaamisen kehittämistä. Vuonna 2023 osaamisen kehittäminen siirrettiin hyvinvointipalveluiden vastuulle.

Iin kunnassa osaamisen kehittämistä ja johtamista tuetaan monin tavoin: Kehityskeskustelut toimivat osaamistarpeiden kartoituksen välineenä, ja niiden pohjalta laaditaan koulutussuunnitelmia. Osaamisen johtamista laajennetaan yksilötasolta organisaatiotasolle, ja tavoitteena on luoda osaamisen kehittämistä tukeva organisaatiokulttuuri. Osaamisen kehittämisen muodoiksi on valittu mm. perehdyttäminen, koulutukset, mentorointi ja työnohjaus. "Vetoa ja pitoa kuntatyöhön" -hanke vuonna 2022 tuotti Mentorointioppaan, joka on yksi työkalu osaamisen kehittämisen tueksi kunnassa. Osaamisen kehittäminen on sidottu strategiaprosessiin ja sen tulee vastata tulevaisuuden työelämän haasteisiin. Henkilöstön osaaminen ja tulevaisuusorientaatio on olennaista menestyksellään ja tuloksellisen työn ja laadukkaiden palveluiden kannalta. Opetus- ja varhaiskasvatuspalveluissa on erityisesti panostettu johtamisen kehittämiseksi, monialaisen yhteistyön parantamiseksi sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen edistämiseksi. Koulutuksia, työpajoja ja kehittämistoimia järjestetään suunnitelmallisesti ja huomioiden yksiköiden ja yksilöiden tarpeet. Toimialalla on valittu koko toimialan vastuuhenkilöt ja yksiköiden vastuuhenkilöt edistämään esimerkiksi kestävän kehityksen, kielenopetuksen, digiosaamisen sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen osaamista ja toimimaan tutoreina. Johtamiseen liittyvää osaamista kehitetään sekä yksilötasolla että yhteisesti työtapojen, substanssiosaamisen, yhteistyötaitojen ja prosessiosaamisen osalta. Vuosikellojen, viestinnän ja palaverikäytäntöjen kehittämisellä on pyritty sujuvoittamaan ja selkeyttämään toimintaa. Toimiala on myös aktiivisesti mukana erityisavustusten toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja toiminnan kehittämisessä, paikallisessa, alueellisessa ja valtakunnallisessa osaamisen kehittämisessä ja toimintatapojen jakamisessa.

Resurssiviisas Ii -tiekartta

Tarkastuslautakunnan toivoo, että Resurssiviisas Ii -tiekartan vuosittaiset toteumat ja edistyminen esitettäisiin selkeämmin.

Vastaus: Osana Reijo -hanketta (2023) Iin kuntastrategia ja resurssiviisaisuus Ii-tiekartta on yhdistetty samaan excel-pohjaiseen toimenpidetaulukkoon, joka sisällytetään osaksi talousarvio- ja tilinpäätös- sekä osavuosikatsauskokonaisuutta.

Kunnan verotulojen ja valtionosuuksien kehitys

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan, kunnan pitää saada edelleen rahoitusta muista lähteistä, mikäli nykyiset palvelut halutaan ylläpitää. Rakenteellisia ratkaisuja on tehty hallinnon uudistuksen osalta.

Vastaus: Talouden tasapainotusta jatketaan suunnitelman mukaisesti huomioiden mm. hallinnonuudistuksen strategiset ja operatiiviset muutokset toiminnassa, budjettivastuullisuuden painotukset sekä muut yhteisesti sovitut toimenpiteet. Merkittävin vaikutus kunnan talouteen on tuulimyllypuistojen rakentuminen. Hankkeita on viivästyttänyt valistukset kaavasta Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen.

Opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut on hakenut aktiivisesti valtionavustuksia ja vuoden 2022 tilinpäätökseen kirjattiin tuloksi 1,08 M€ kyseiselle toimialalle avustuksia. Avustuksilla pystytään kehittämään toimintaa ja ehkäisemään syrjäytymistä sekä lieventämään koronaepidemian vaikutuksia.

Sosiaali- ja terveystaloudet

Sosiaali- ja terveystaloudien osalta talousarvio ylittyi 1,4 milj. euroa. Ylitykseen ei ole tehty talousarvion muutosta.

Tarkastuslautakunta on huolissaan sosiaali- ja terveystaloudien kasvaneista kustannuksista.

Tarkastuslautakunta toivoi jo aikaisemmin, että talouden osalta talousarvion poikkeamien syitä Iin kunnan osalta olisi kerrottu tarkemmin myös Iin kunnan tilinpäätöksessä.

Vastaus: Iin kunnan tilinpäätöksessä on avattu tarkemmin sosiaali- ja terveystaloudien toteumaa verrattuna talousarvioon Oulunkaaren ky:n palveluvastaavien toimesta.

Ohjeistamme tarkemmin toimialoja nostamaan tilinpäätökseen talousarvion poikkeamien syyt.

Opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut

Tarkastuslautakunta on huolissaan lisääntyneistä sairauspoissaoloista opetus- ja varhaiskasvatuspalveluissa.

Vastaus:

Opetus- ja varhaiskasvatuspalveluiden henkilöstö muodostaa suurimman henkilöstöryhmän kunnan työntekijöistä. Sairaspoissaolot ovat kasvaneet huomattavasti koronan vaikutuksista ja jääneet varsin korkealle tasolle pandemian jälkeenkin. Valtakunnallisestikin opetusalan sairauspoissaolot ovat kasvaneet voimakkaasti. Poissaolosten syy pohjimmiltaan kertoo työn kuormittavuudesta. Lasten, nuorten ja perheiden pahoinvointi näkyy opetusalan voimakkaasti. Oppilashuollollisten palveluiden, erityisesti psyykkisen hoidon kuormittuminen ja palveluiden piiriin pääsemisen hankaluudet heijastuvat ja vaikuttavat kaikkiin opetuksen yksiköihin. Iin opetuspalveluissa on tehty pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti työtä henkilöstön resilienssin vahvistamiseksi, työhön liittyvien olosuhteiden parantamiseksi ja työntekijöiden tukemiseksi. Tätä työtä pitää jatkaa ja vuoden 2023 alussa onkin panostettu erityisesti yhteistyöhön työterveyshuollon kanssa. Opetuksen kaikki yksiköt suunnittelevat ja toteuttavat toimenpiteitä, joilla ne tavoittelevat kaikkien yksikön yksilöiden ja myös koko yhteisön hyvinvointia. Kaikkien yksiköiden keskeinen tavoite on olla hyvinvoiva kasvuyhteisö. Poissaolot ovat vuoden 2023 aikana kääntyneet selvään laskuun. Tilannetta parantamaan on laadittu toimenpideohjelma, jossa keskeisenä ovat yhteistyö työterveyden, ammattijärjestöjen ja yksiköiden johtamisen kanssa. Työntekijöille tarjotaan aktiivisesti työnohjausta, keskusteluapua, työterveysneuvontaa ja konkreettista apua haastavissa tilanteissa.

Ii-Instituutti

Henkilöstön saatavuudessa ja vaihtuvuudessa on ollut edelleen haasteita ja työntekijöiden työmäärä on ajoittain suuri ja tehtävänkuvauksen laajat.

Vastaus: Vuonna 2022 henkilöstön saatavuuden ja vaihtuvuuden haasteet sekä työntekijöiden ajoittain suuret työmäärät olivat edelleen keskiössä hyvinvointipalvelut -toimialamme kehittämisessä. Tehtävänkuvaukset ja vastuut ovat osittain edelleen suuria, ja tunnistamme, että toimialalle tapahtuvat isot muutokset, esimerkiksi työllistämisen palveluissa, näkyvät ajoittain suurena työmääränä. Teemme paljon sellaista työtä, joka ei ole kunnassa selkeästi korvamerkitty

jollekin tietylle toimialalle tai yksikölle. Tämän työn näkyväksi tekeminen ja sen arvostuksen nostaminen on keskeistä, jotta voimme varmistaa resurssien oikeanlaisen kohdentamisen ja henkilöstön hyvinvoinnin. Tarkastelemme säännöllisesti, voisiko joitakin tehtäviä jakaa tai organisoida uudelleen niin, että voisimme paremmin vastata henkilöstön ja toimialan tarpeisiin. Kunnassa tehtyjen säästötoimenpiteiden myötä on myös luovuttava niistä tehtävistä, joiden toteuttamiseen ei ole resursseja, ja on entistä tärkeämpää keskittyä perustehtäväämme.

Työntekijöiden ja työn arvostus on edelleen tärkeässä roolissa, ja johtamisella on tässä suuri merkitys. Työhyvinvointia tukevat johtamiskäytännöt ovat yksi painopistealue vuoden 2023 talousarvion tavoitteissa, ja hyvinvointijohtajan vastuulla on hallinno uudistuksen jälkeen henkilöstön osaaminen ja hyvinvointi. Työhyvinvoinnin ja osaamisen kehittämisen tavoitteena on edelleen vaikuttaa henkilöstön saatavuuteen ja vaihtuvuuteen.

Kiinteistö- ja ympäristötekniset palvelut

Tarkastuslautakunta arvostaa työyhteisön jaettua asiantuntijuutta. Osaamisen kehittämiseen on panostettu. Oppisopimuskoulutusta on tärkeää jatkaa. Tarkastuslautakunta kysyy, miten aiotaan varmistaa henkilöstön riittävyys ja jaksaminen.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että toimitilat olisivat terveet ja toimivat, mikä mahdollistaisi tehokkaamman työskentelyn.

Vastaus:

Kiinteistöjen kartoitusta on tehty useamman vuoden ajan, mutta henkilöstön vaihtuvuus on hidastanut työ loppuun saattamista. Kartoitusta on jatkettu vuoden 2023 aikana ja kuntotutkimuksia on tehty. Nyt on päädytty siirtymään kunnanviraston osalta väistötiloihin Micropolikseen siihen saakka, kunnes uudet toimistotilat saadaan rakennettua.

Kunnan liikelaitos

Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleen huomiota käsitellyn jäteveden ja laskutetun jäteveden suhteeseen. Verkostojen saneerausta on syytä jatkaa ja korjausvelan määrää tulee jatkossakin seurata.

Vastaus:

Vesiliikelaitoksessa korjataan verkostoja, jotta laskutetun ja käsitellyn jäteveden määrä saadaan keskimäärin samalle tasolle muiden samankaltaisten vesilaitosten kanssa.

Vuoden 2023 aikana on tehty ulkopuolisen asiantuntijan toimesta selvitys vesilaitoksen korjausvelan määrästä. Selvityksen perusteella taksoja ja maksuja esitetään korotettavaksi, että verkostot saadaan nopeammin kunnostettua ja investoinnit rahoitettua kassavaroilla.

Kunnan konserni

Tarkastuslautakunta toteaa, että tytäryhtiöiden kuntastrategian mukaisten toiminnallisten tavoitteiden toteumia on esitetty tilinpäätöksessä mutta esittämistävän yhtenäisyyteen tulisi kiinnittää huomiota.

Vastaus:

Laaditaan tytäryhtiöille tarkemmat ohjeet tilinpäätökseen strategian esittämistavasta.

2. Yhteenvedo tarkastuslautakunnan arviointikaudesta

Talouden tasapainotus luo haasteita jatkossa, ja talouden tasapainotusta pitää jatkaa määrätietoisesti. Hyvinvointialueen käynnistyminen luo epävarmuutta kunnan tulopohjaan.

Vastaus: Ensi vuoden kunnan valtionosuusrahoitus riippuu lopullisista sosiaali- ja terveystoimen siirtolaskelmista. Kunta on lähettänyt huomionsa VM:n pyyntöön kunnille ja hyvinvointialueille sote-siirtolaskelmaluonnoksiin sisältyvistä oikaistavista eristä 30.9. mennessä.

Laadullisten tavoitteiden toteumien täsmälliseen raportointiin tilinpäätöksessä pyydetään edelleen kiinnittämään huomiota.

Vastaus: Tilinpäätöksessä 2023 kiinnitetään huomiota mittareiden toteumaan. Vuoden 2024 talousarviossa pyritään asettamaan tarkempia laadullisia mittareita.

Tarkastuslautakunta näkee tärkeäksi kunnan eri toimialojen yhteistyön. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kunnan konserni- ja omistajaohjausta tulisi tehostaa ja kehitystä seurata.

Vastaus: Kunnan konserniohje ja omistajapoliittiset linjaukset päivitetään parhaillaan. Lisäksi hallinnonuudistuksen tavoitteena on saada tytäryhtiöt ja kunnan organisaation sisäiset toimialat toimimaan paremmin yhteistyössä. Samalla on selkeytetty kunnan organisaation vastuualueita, joka myös edesauttaa yhteistyötä.